

Afectivitat i ensenyament de llengües estrangeres (LLE)

Mònica Marcos-Llinàs
Universitat de les Illes Balears

1. Introducció

La literatura sobre adquisició d'una segona llengua (AL2) -*Second Language Acquisition (SLA)*- defineix aquest terme com un subcamp de la lingüística aplicada que estudia l'aprenentatge i ensenyament de llengües secundàries (L2). A més a més, AL2 també investiga l'adquisició de llengües estrangeres (LLE) (Kramsch 2000).

Tradicionalment, AL2 es limitava a contextos fora de l'aula. Avui l'aula de la LLE i contextos com el carrer, un restaurant, una festa, o una reunió de negocis serveixen com a possibles contextos d'investigació. L'AL2 és una àrea d'estudi que es constituí els anys setanta gràcies a les múltiples contribucions de disciplines tan diverses com la lingüística, la psicologia, l'antropologia, la sociologia, la sociolingüística, la psicolingüística, la neurolingüística, la pragmàtica, l'anàlisi del discurs, la lingüística antropològica i la psicologia cognitiva (Gass i Selinker 1994). Una de les contribucions més importants d'aquestes disciplines és l'estudi del funcionament conjunt del cos, la ment, les emocions i l'adquisició de llengües.

Avui, contràriament als anys setanta, cognició i emocions es complementen. L'afectivitat i la cognició són dos factors que han demostrat que faciliten o dificulten l'aprenentatge d'una L2 o LLE. Brown (2000:143) explica que l'afectivitat és la part emocional de la conducta humana que pot influenciar els factors acadèmics, cognitius, socials, i personals de l'aprenent. Resultats de diversos estudis mostren com els estats afectius dels aprenents influeixen sobre les diferències individuals de cada alumne. De fet, fou els anys vuitanta quan els neurocientífics reconegueren que la ment -la cognició- és només una part del procés d'aprenentatge. Durant molts anys, les emocions foren rebutjades. Als darrers vint anys, l'estudi de les variables afectives i dels factors sociopsicològics a AL2 ajuden a explicar perquè alguns aprenents triomfen i d'altres no. Hi ha unes quantes metodologies del llenguatge com la *Suggestopedia*, *Community Language Learning (CLL)*, *Total Physical Response (TPR)* i *The Natural Approach* que resultaren els anys setanta de les investigacions sobre afecte i adquisició del llenguatge.

2. Les Variables Afectives

Dins la literatura, referent a les variables afectives no hi ha un criteri únic de classificació. Hi ha experts que consideren la personalitat de l'aprenent com una qüestió independent de l'afectivitat, mentre que d'altres la inclouen dins l'afectivitat. Les variables afectives són tres: l'ansietat, l'actitud i la motivació. Altres autors també hi afegeixen la personalitat, els estils d'aprenentatge i les estratègies d'aprenentatge.

Un estudi duit a terme per Horwitz, Horwitz, and Cope (1986) marcà l'inici d'un nou concepte a AL2, l'ansietat. L'ansietat és un element complex relacionat amb la psicologia de l'aprenent en funció dels seus sentiments de frustració, por, inseguretat, o aprensió; de la seva autoestima; i autoconfiança (Scovel 1978; Sellers 1998). Aquest tipus d'ansietat és, per tant, específic de contextos de L2 o LLE. Alpert i Haber (1960) classificaren l'ansietat en positiva -*facilitative*- i negativa -*debilitative*-. Hi ha quatre factors relacionats amb l'ansietat: 1) conductuals, 2) cognitius, 3) psicolingüístics, i 4) físics. En l'actualitat, l'ansietat encara és una qüestió poc entesa i desenvolupada que requereix noves aportacions.

L'actitud és un terme que es refereix a les actituds dels aprenents davant de la L2/LLE. Les actituds poden ser educatives o socials (Gardner 1985). Les actituds educatives estan relacionades amb l'aprenentatge d'una llengua, és a dir, amb les notes, els deures, els mestres, els companys, etc. Les actituds

socials es refereixen a les actituds que els aprenents tenen cap a l'altra llengua i l'altra comunitat lingüística. Diversos factors com el mestre i els seus estils d'ensenyament, el rendiment acadèmic, l'aprenentatge d'altres llengües, el gènere, l'edat, o l'educació de l'aprenent poden influir sobre les actituds cap a L2.

La motivació de l'aprenent és probablement el terme més utilitzat en parlar d'èxit o fracàs d'aprenentatge d'una LLE o L2. Gardner (1985) distingeix dues classes de motivació: extrínseca (pròpia de situacions en què l'aprenent estudia una llengua anticipant una recompensa externa (una millor nota, un canvi de treball, etc), o intrínseca (relacionada amb l'interès propi d'un aprenent a aprendre la llengua per apropar-se més a l'altra cultura.). Molt relacionades amb aquests dos tipus de motivacions, hi ha la motivació instrumental i la integradora. La primera es descriu com una motivació en què un aprèn la llengua per complir un objectiu instrumental, per exemple: llegir textos tècnics, fer una traducció, canviar de feina, etc. La segona es refereix a una motivació en què els aprenents estudien la llengua per integrar-se dins l'altra cultura i formar part dels intercanvis socials de l'altre grup.

L'ansietat, l'actitud i la motivació són les principals variables afectives encara que la literatura no coincideix en la seva classificació.

3. L'afectivitat dins l'aula

D'acord amb la metodologia de LLE, els factors personals dels aprenents així com les variables afectives faciliten o limiten l'aprenentatge d'una

llengua. Diversos estudis han demostrat com les emocions juguen un paper important en l'AL2 (Gardner 1985; Hortwitz, Horwitz, i Cope 1986; Arnold 1999). El fet que un aprenent tingui més dificultats o menys per aprendre i parlar en la L2/LLE pot estar molt relacionat amb la seva afectivitat, és a dir, la seva situació familiar, el seu estat d'ànim, la seva relació amb els companys i el mestre, la personalitat, i els estils d'aprenentatge i d'ensenyament.

Dins la història de l'aprenentatge de LLEs, a principis del segle XX, Dewey, Montessori, i Vygotsky mostraren un clar interès pels factors afectius i l'ensenyança. Els anys setanta, la ment era un element més, juntament amb les emocions fins al punt d'afirmar-se que les emocions precedien a la ment. Un fet fou clar, entendre els mecanismes de la ment podia ajudar a conèixer millor els procediments de l'aprenentatge d'una llengua. Avui, el fet important per a l'AL2 és trobar la raó per la qual existeixen diferències entre els aprenents de llengües i com es poden explicar i no el fet de definir quines són les diferències principals entre els aprenents.

Dins l'aula d'una L2/LLE, la figura del mestre és molt important, ja que pot afectar el desenvolupament de les intel·ligències cognitiva, lingüística i interpersonal dels aprenents (Gardner 1995). És important que el mestre conegui la seva pròpia intel·ligència emocional, així com la dels aprenents per facilitar el pensament, la motivació i l'aprenentatge (Gardner 1995). A més a més, el mestre ha d'ajudar els aprenents a desenvolupar una actitud positiva amb un alt nivell de motivació i un nivell

mínim d'ansietat creant un clima relaxat, de joc, de companyonia i col·laboració. Tot els elements didàctics (el mestre, els estudiants, l'espai físic, el material de l'aula o la dinàmica de la classe) poden facilitar o dificultar l'aprenentatge. El mestre ha de conèixer quines són les variables afectives i aconseguir que els aprenents tinguin interès i ganes d'aprendre. Les aplicacions pedagògiques són diverses.

En primer lloc, cal conèixer quins són els instruments de mesura més utilitzats a l'actualitat¹. En segon lloc, el mestre ha d'adaptar el seu estil d'ensenyament al màxim d'aprenents possibles adoptant una metodologia múltiple. Així, per a un mestre que és principalment visual o acústic, és a dir, que se serveix de fotos, vídeos, pel·lícules, dibuixos i altres instruments visuals, cal que dins la seva metodologia també s'hi incorporin activitats més analítiques i lingüístiques, lúdiques i cinestèsiques, on moviment i tacte hi juguin un paper important. L'objectiu del mestre és que tots els alumnes —visuales, acústics, analítics, globals, cinestèsics, analítics, etc.- se sentin identificats amb la comunitat que integra l'aula (Oxford 1999). En tercer lloc, cal donar un marge de llibertat als alumnes perquè participin i xerrin en la L2/LLE quan ells vulguin intervenir, evitant cridar-los davant els altres companys per disminuir el seu nivell d'ansietat i tensió. En darrer lloc, cal tenir en compte que aprendre una L2/LE no sols implica aprendre la llengua, sinó també la cultura de l'altra comunitat. El tipus d'activitats que es realitzin a l'aula poden influir molt positivament en l'actitud i la motivació inicial dels aprenents.

4. Conclusions

Per concloure, s'ha de dir que aprendre LLEs no depèn únicament de la intel·ligència de l'aprenent, sinó també de la seva afectivitat i personalitat, que són molt importants a l'hora de facilitar o limitar l'aprenentatge. Estudis recents han provat que el domini afectiu no es troba en oposició al domini cognitiu. Les emocions i la cognició són elements que treballen conjuntament dins l'adquisició d'una LLE/L2 i els docents així ho han d'entendre per garantir l'adquisició.

5. Bibliografia

- Arnold, Jane (1999). *Affect in Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, H.D. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching*. N.Y.: Longman.
- Gardner, H. (1995). *Frames of Mind: the theory of multiple intelligences*. N.Y.: Basic Books.
- Gardner, Robert (1985). *Social Psychology & Second Language Learning*. Maryland: Edward Arnold.
- Gass, S., and Selinker, L. (1994). *Second Language Acquisition. An Introductory Course*. Hillsdale, N.J.: L. Erlbaum Associates.
- Kramsch, Claire (2000). Second Language Acquisition, Applied Linguistics, and the Teaching of Foreign Languages. *The Modern Language Journal* 84, iii, 311-326.
- Horwitz, E.K., Horwitz, M.B., i Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *Modern Language Journal*, 70, 125-132.
- Reid, J. (1995). *Learning Styles in the ESL/EFL Classroom*. Boston: Heinle & Heinle Publishers.
- Oxford, Rebecca. (1999). "Style Wars" as a Source of Anxiety in Language Classrooms.
- In Young, J.D. (1999). *Affect in Foreign Language and Second Language Learning. A Practical Guide to Creating a Low-Anxiety Classroom Atmosphere*. Boston: McGraw-Hill College. □

¹ De fet, existeixen diferents qüestionaris per cada una de les variables afectives que poden mesurar i avaluar el tipus d'actitud, motivació i nivell d'ansietat dels aprenents.